

De joodse bevolking van Groningen

De joodse bewoners van Appingedam

In Appingedam staat de oudste synagoge van Groningen. Deze synagoge is gebouwd in 1801, maar al vele eeuwen eerder vestigden zich joden in de stad. Door de protestantse kerk werd talloze pogingen ondernomen om joden uit de samenleving te bannen. De Ommelander Staten en de Groninger landadel hadden echter een gematigder houding tegenover andersdenkenden, waardoor joden zich toch in de provincie konden vestigen.

Synagoge Appingedam

Joest Muesken de Joede

De eerste officiële vermelding van joden die zich in Appingedam vestigden gaat over de Praagse jood Joest Muesken de Joede die in 1536 een vestigingsvergunning kreeg om zes jaar lang met vrouw en kinderen in Appingedam te wonen. Hij mocht er huizen en kamers huren en handel bedrijven. In de loop der jaren vestigden zich meer joodse gezinnen in Appingedam. Dit was het stadsbestuur een doorn in het oog en men drong er bij het provinciale bestuur op aan maatregelen te nemen om de joden weg te werken 'nu hyr ende daer in dese provincie beginnen in te krupen'. In 1654 werd er door 'd'ingesetenen van den Dam' een request ingediend bij de Synode van de protestantse gemeente om op te treden tegen 'd'aenwassingende ende grouwlicke woecker der joden in hare plaetse'.

De pogrom van 1348

In heel Europa werden joden vervolgd. Het dieptepunt van Jodenhaat in de middeleeuwen was de pogrom van 1348, waarbij de joodse bevolking de schuld kreeg van de pestepidemie omdat ze de waterputten zou hebben vergiftigd. Vanaf de vijftiende eeuw verbeterde de sociale positie van joden. Ze mochten weer handelen en werden vaker toegelaten om zich voor langere tijd ergens te vestigen.

Jodenverbranding in 1349 als gevolg van de pestepidemie van 1348 uit H.H. Ben-Sasson (red.), A history of the Jewish People, Cambridge: Harvard University Press, 1967.

Een eigen synagoge

In de achttiende eeuw begon het aantal joden pas echt te groeien. Aan het eind van de achttiende eeuw woonden er rond de honderd joden in Appingedam. Deze toename rechtvaardigde de bouw van een eigen synagoge. Niet alleen de joden uit Appingedam, maar ook die uit Uithuizen, Usquert, Kantens, Middelstum, Loppersum, Stedum, Ten Boer, Katmis en Winneweer maakten gebruik van dit gebedshuis. In de negentiende eeuw groeide de joodse gemeenschap van Appingedam tot zo'n driehonderd personen. Daarna nam het aantal als gevolg van de veranderende sociale en economische omstandigheden af. In 1941 telde de gemeenschap nog 128 personen. In de Tweede Wereldoorlog zijn alle joodse inwoners van Appingedam gedeporteerd. Slechts zes van hen keerden terug.

21-03-2019, versie 3.0, IHB (v1: NS, v2: JP) Hoewel deze tekst met de grootst mogelijke zorgvuldigheid is samengesteld, kunnen we niet garanderen dat deze informatie volkomen juist is en/of te allen tijde blijft. Aan het gebruiken en of toepassen van deze informatie kunnen dan ook geen rechten worden ontleend.

